

ÖĞRENCİ DERNEKLERİNİN SİYASETLE İŞTİGAL YASAĞI ÜSTÜNE

Asis. Dr. Rona SEROZAN

Demokrasi üç temel ilkeye yaslanır :
İnanç özgürlüğü, söz özgürlüğü ve bu
iki özgürlüğü kullanmama usulüğü
(!?) Mark Twain

Geçenlerde savcılığın tahriki ile bir mahkemenin Dernekler Yasasının 13 üncü maddesiyle birlikte Yurttaşlar Yasasının 71 inci maddesine dayanarak, siyasal yaftalı bildiriler yayınlamış bazı öğrenci derneklerini, «siyasetle uğraşıyorlar» gerekçesiyle kapatması, daha sonra savcılığın aynı doğrultuda adımlar atması, çözümü düşündürücü önemli bir sorunu yüzeye çıkarmış oldu.

Bu karar ve anlayış çerçevesinde, öğrenci derneklerinin alışılmış bildirilerini yayımlamaları ve yaymaları, yurt ve dünya sorunlarına ilişkin gösteriler düzenlemeleri, aktif veya pasif direnme eylemlerinde bulunmaları olanaksızlaştırılmakta, —son bir tahlilde— öğrenciler, devrimlerin «uyanık bekçiliği» misyonunu bırakmak zorunda kalmaktadırlar.

Derneklerde düşünceler demokratik yollardan (oylamadan) geçildikten sonra kamu oyuna yansıtıldığı, bir «**vox unius**» (tek'in sesi) olmaktan öteye, bir «**vox populi**» (topluluğun sesi) oluşturduğu halde, öğrencilerin tek başlarına sahip buldukları düşünceleri açıklama özgürlüklerinden, bir öğrenci derneği örgütünde kaynaştıkları anda, daralan bir alanda yararlanabildiğini olsa olsa bir **advocatus diaboli** açıklayabilir. Burada, bir anayasal özgürlüğü, temel

hakkı kayıtlamayı haklı kılabilen temelli nedenlerden (kişilik hakkı, genel ahlâk, kamu düzeni) herhangi birini bulmak için harcanacak zihinsel çaba boşunadır. (1) Bir düşüncenin dernek örgütü ararlığı ile yayılışının çok daha etkin oluşunun, onun düşünceleri açıklama özgürlüğünün sınırlandırılmasını haklı kılabileceği görüşü, ancak etkinlik ile tehlikeyi birbirine karıştıran örümcekli bir kafanın «hazır cevap kileri» nde bulunabilir.

Bu paradoksal ve karışık mantığın kökenine, Dernekler Yasasının 13 üncü maddesinde «siyasetle iştigal» yasağının paralelinde ön görülmüş olan «buldukları mektep ve müesseseler idarelerine karşı bir harekette» bulunma yasağı ışığında inilebilir: Koyu faşist bir anlayışın şampiyonluğunu yapmış olan Dernekler Yasası koyucusuna göre, öğrenciler, siyasal veya yönetsel, hiçbir otoriteye baş kaldıramayacaklardır. Yukarıda anılan karar ve anlayış da öğrencileri işte bu «baş kaldırmayan» (parmak kaldıran) fikir usulü «sahibinin sesi» (Pawlow köpeği) tablosunun çerçevesi içerisine oturtmaktadır.

«Öğrencinin ödevi ders çalışmak, sınavlarına hazırlanmak ve sınav maratonunu (tüketim toplumunun geçerli edim ilkesine uygun yolda) başarmaktır» anlayışının kökeninde yalnız (öcü!) öğrencilerin hoş gitmeyen birtakım radikal düşüncelerini açıklama özgürlüğünü boğma isteği saklı değildir; hayır, bunun ötesinde ve özünde, giderek öğrencileri, kurulu, yerleşik egemenlik düzeninde kolaylıkla manipüle edilebilir robot kafalı birer pısrık-miskin kişiye çevirme hevesi; fikir yaramazı, kişilik sahibi bir *Intelligentia*'nın yetişmesi korkusu da saklıdır.

Öğrenciler Napalm bombasının yapımını öğrenecek de savaşta kullanılışı üstünde düşünmeyecekler, eğer düşünmüşlerse, düşünce-

1) Ülkemizde öğrenci dernekleri, Anayasanın olumsuz dernek kurma hakkını kayıtlayacak biçimde, öğrenciler için üye olunması zorunlu kamusal dernekler de olmadıklarına göre, öğrencilerin 'siyasal vekillik'nin' bu derneklerin yasal kuruluş amacı gereği ve kamu tüzel kişilerinin ödev katalogu çerçevesinde olanaksızlaşacağı düşünüsü de (bk. ESCHENBURG, Die Zeit, 14.7.1967, sayfa 4) rahat indirilemez.

lerini açığa vuramayacaklar; hırsızlık suçunun öğelerini belleyecek de hırsızlığa iteleyeni tutumsal koşulları tanımazlıktan gelecekler, politikanın «cısss alanı» na giriyor diye işbu koşulların değişmesi uğrunda bir entellektüel eylemde bulunamayacaklardır... Psikonevrozları öğrenecek de bu psikonevrozları yaratan baskı (represyon) organizasyonunu teşhir etmeye ve değiştirmeye kalkışamayacaklardır. Eğer bilim arttırmaya çıkarılırsa, söz gelimi bir fizik profesörü, tüketim eksenini çevresinde fırdönen anamalcı yarışma sisteminin zorunlu olarak kasaya kilitleyip donduracağı bir patent hazırlaması için enstitüsü ve yardımcıları ile birlikte seferber edilecek veya Pantagon'un buyruğunda çalışacak olursa, öğrenciler anamalcı gücün hocalarını ve (dolaylı yoldan) kendilerini —bırakınız yabancılaştırmasına, fakat— köleleştirmesine ve giderek bilimin militarizasyonuna karşı çıkamayacaklardır...

Onlar, onurlu insanlardan kurulu bir toplumun, barışçı ve insanca bir düzenin gerçekleşmesi için (siyasal!) eylemlerde bulunamayacaklar, söz gelimi atom düzeni yasalarının insanlar arasındaki kavgaların nedeninden daha yoğun biçimde araştırılışına direnemeyeceklerdir...

...Anayasalarına sahip çıkamayacaklardır...

Bilim adamının günümüzde ustaca komufle edilmiş tabiyetini gün ışığına çıkarıp, giderek kaldırıp, bilim özgürlüğünü gerçekleştiremeyeceklerdir... Nesmeyi tarihsel sürecinden ve üretim ilişkilerinden soyut bir analiz metodu ile kavramaya çalışan tek boyutlu biçimsel, spekülâtif 'bilgiciliğin' yerine algı-ihtiyaç-menfaat-pratik arasındaki ilişkinin bilincine ermiş, politik ve kritik, özlü ve gerçek 'bilim'i koyamayacaklardır...

..

Geleneksel köhnemiş «apolitik bilim» anlayışı çağımızın çok gerisine düşmüştür. Atomla uğraşan bilim adamının, atomun parçalanışını inceleyen öğrencinin bilimsel çalışmasında siyasal bilincin eksikliği demek, yalnız insan sevgisinin ve vicdanın eksikliği, «meslek ahmaklığı» demek değildir. Evet «Science sans conscience» (vicdansız bilim) en az «science sans connaissance» (tanısız bilim) kadar korkunç bir hastalıktır. Galile'nin, Hahn'ın ve Oppenheimer'in buna-

lımları kulaklarda çınlaya! Ne var ki, bilimsel çalışmada siyasal bilinçten ve kritikten kopmak demek, aynı zamanda bilim dışına düşmek, skolastik-metafizik-spekülâtif 'bilgicilik' yapmak da demektir.

Öğretim üyesinin ve yardımcısının siyasal düşüncelerine pasaport verildiği halde, öğrencinin dernek örgütündeki siyasal düşüncelerine gümrük çekilmesi, bir özgürlük statüsüne salt öğretim üyelerinin sokulup da öğrencilerin dışta bırakılması dipten doruğa çelişiktir. Hiyerarşik fikir katları ile şartlanmamış sağlam ve tutarlı bir mantık, Anayasanın bilim özgürlüğünü düşünceleri açıklama özgürlüğünden ayrı ve özel olarak düzenleyişinin nedenine ve bilimin gerçek özüne inebilmiş ve tüm hukukun anayasası olan eşitlik ilkesine sırt çevirmemiş bir hukukçu, öğrenci olmadan öğreticinin, öğrenme olgusu bulunmadan bilimsel eylemin düşünülemediğini, öğrenmenin de bilim sürecine katılma olduğunu algılamış bir insan, hoca tabakasına tanıdığı bir özgürlüğü, öğrenci tabakasından esirgeyemez.

Kaldı ki siyasal plâtoya bir bezginliğin, bir ilgisizliğin çöreklenmiş bulunduğu (son seçimlere katılma oranının düşüklüğü anımsansın) ve anayasal demokrasi anlayışının çoğulculuk (pluralisme) ile devlet «Leviathan» ına karşı bireyin sesini allegro-vivace duyurabileceği, ağırlığını koyabileceği baskı örgütleri kurma (subsidiarité) ilkelerinin geniş ölçüde Anayasa metninde donduğu ülkemizde hiç değilse öğrencilerin açık ve özgür çoğulcu demokrasinin gereklerini yerine getirmesi, kaçınılmaz bir yurttaşlık görevi ve toplumsal evrim gereği değil midir? Geçen aylarda öğrenciler protesto eylemlerinde bulunmasalardı ödeme günü çoktan gelmiş, Üniversite reformu söz vermelerinin hangi kıyısına yanaşılacaktı?

...Ve öğrencilerin yönetime katılma, bilimin demokratizasyonu, tam gün çalışma, ders programına ilişkin istekleri —son bir tahlilde— siyasal yaftalı bir Magna Charta değil miydi?... İktidarın Amerika ile olan ilişkileri gözden geçirme gereksemesini duymasında, öğrencilerin «çirkin Amerikalı» imajının köklü bir etkisi olmamış mıdır?... Olumlu yanıtını da içeren bu sorunlar daha da uzatılabilir...

Asla akıldan çıkarılmamalıdır: Açık-demokratik bir düzenin ni-
rengi noktası olan ve tüm özgürlüklerin ana temelini, evrimin ana
motörünü oluşturan düşünceleri açıklama özgürlüğü ve herhangi bir
uzantısından verilecek en ufak ödün, demokrasiyi, Platon'un «devran
kuramı» nı (Kreislaufllehre) doğrularcasına, bir plutokrasiye dönüştürür,
toplumu da durallıkta mıhlır.

..

Hukuksal kavramlar şatosundan, fildişi kulesinden inerek yere
basmış bir hukukçu, yasa kurallarının uygulanmasında yasa koyu-
cunun iradesine değer veren tarihsel-özel cüzzamlı yorum yöntemi-
ni, kavram hukukçuluğunu rafa kaldırmalı ve yasayı ülkenin güncel
koşullarını, toplumun yararlarını ve Anayasanın değer yargısını gö-
zeten, insana ve insanlığa dönük «menfaat hukukçuluğu» yöntemi-
le uygulamalıdır. Bilinçli ve boyutlu bir hukuk uygulayıcısı için «si-
yasetle iştigal» yasağını (düşünceleri açıklama özgürlüğünün ö z ü -
n e dokunduğu için Anayasaya aykırılığı saptanarak yürürlükten
kaldırılmadıkça) Anayasanın değer yargısı (çoğulculuk, evrime açık-
lık, eşitlik, düşünceleri açıklama özgürlüğü, bilim özgürlüğü) ışıkta-
ğında kayıtlamak, «siyasetle iştigal» de 'süreklilik' (partiler veya ki-
şiler arasındaki siyasal iktidar kavgasını sürekli olarak belli bir yön-
de etkileme) (2) gereğini titizlikle aramak, ve 'kuşkudan sanık —bu-
rada dernek— yararlanır' ilkesine uygun yolda yargılara varmak da
olanaklı, hattâ g e r e k l i olur. (3).

Modern hukuk öğretisi, yasa kurallarının yorumunda, (açık veya
örtülü) yasa boşluklarının doldurulmasında Anayasa kurallarının et-
kisini kabul etmiştir (4). Özellikle Anayasanın «Anayasa hükümle-

2) Bk. SOYSAL, SBFD Cilt XXIII Sayı 3, sayfa 239

3) SOYSAL (anılan yerde sayfa 236 i.s.) öğrenci dernekleri dışında kalan
derneklere 648 sayılı Siyasal Partiler Yasasının 2 nci maddesinin salt «bir par-
tiyi destekleme amacıyla dernek kurulma»sını yasaklayışından hareketle, siya-
sal amaç gütmeye, siyasal tutum alma, hatta belirli dönemlerde (sürekli olmamak
gereği ile) bir siyasal partiyi destekleme olanaklarını —isabetli olarak— tam-
mıştır. Ne var ki yazar, öğrenci derneklerini daha dar bir yürekle daha dar bir
kısıka sokmakta ve onların öteki derneklerden farklı olarak, bir siyasal partiyi
seçim öncesi (geçici olarak) desteklemesini olanaklı görmemektedir.
(Aynı doğrultuda ÖZSUNAY, Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler, İstanbul, 1969,
81 i.s.)

4) Krş. NİPPERDEY, Grundrechte II, 1961, 18-20 ve 37; LEISNER, Grund-
rechte und Privatrecht, München und Berlin, 1960, 356 i.s.

ri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.» diyen 8 inci maddesinin 2 nci fıkrası pusulasında, yürürlükteki yasa kurallarının yorumu, Anayasanın tüm yasa kurallarını kuşatan değer yargısına uygun düşmelidir.

••

Hukukçuyu ne denli aşağılayıcı ve horlayıcı, hukukçu için ne denli acıdır şu yere çalınası söz: «Toplum düzeninin değiştirilmesi, düzeltilmesi söz konusu olunca, hukukçulardan korkmayınız. Toplum, status quo'yu zaten hukuk ve hukukçular eliyle çimentolaştırır.»

Dünü bugüne karşı savunan, dialektik evrimin ardında emekleyen, perspektifindeki odak noktaları güven-düzen-dirlik-disiplin olan ve 'hukuksal güvenlik' pathos'u ardında egemen sınıfların çıkarına kulluk eden statik ve arkaik 'yasa hukukçusu'ndan çok çekmiş insanlığın, hukuku toplumsal, siyasal ve ahlâksal bir evrimin gereğine dönüşürecek dinamik ve boyutlu 'insan hukukçu' ya gerekmesi var...

...Godot'yu bekliyoruz. (5)

5) Öğrenci derneklerinin politika ile uğraşmaları yasağını ön gören bir yasa önerisi, Dernekler Yasasının 13 üncü maddesinin son gedikleri de tıkanarak bugünlerde Mecl'se tezgâhlanmak üzere... Bu öneri, yalnız barışçı, insancıl ve gerçek anlamda özgür bir düzenin savaşıçılarının önüne bir 'hukuk barikadı' indirmek ve toplumun dialektik evrimine karşı çıkmakla kalmıyor, fakat aynı zamanda Üniversiteye, özerkliğe ve bilime ilk bakışta seziemeyen (ve yukarıda yüzeyse bir biçimde işaret ettiğim) çok tehlikeli ve korkunç bir darbe de indiriyor. Tüm bilim adamları, 'tek boyutlu' düşünmeyen tüm aydınlar, egemen sınıfın iktisadi düzen teminatının, statükonun bu kirli çimentosuna, bastırıcılığın bu yeni manivelasına karşı dikilmeli, önerinin yasalaşmaması için çalışmalıdır...